

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

VII. 1920.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1920.

De Brunswijksche Daalder te Gorinchem geslagen.

Toen ik in het *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde* in 1917 de muntstempels der Munt te Gorinchem aanwezig in het Museum Oud-Gorcum behandelde en daarbij den stempel van de keerzijde van den Brunswijkschen Daalder (Lichttaler) beschreef, vermoedde ik niet dat ik reeds zoo spoedig het voorrecht zoude hebben den Daalder in natura te vinden, en deze voor de geschiedenis van het muntwezen van ons land zoo interessante munt, geslagen in de jaren 1583—1591, toen de clandestiene munt te Gorinchem den lande met hare valsche munten overstroomde, te kunnen publiceerden.

In de placcaten en ordonnantiën tegen de Munt van Gorinchem gericht, was reeds sprake van den Brunswijkschen Daalder, maar eerst het vinden van den stempel van de keerzijde in het Museum Oud-Gorcum gaf ons eenig denkbeeld hoe deze munt er uit zoude zien.

Het bleek eene nabootsing van een Brunswijkschen Lichttaler te zijn.

Of de voorzijde eenige aanduiding van de Gorcumsche munt zoude dragen, of wel den naam van den Brunswijkschen Hertog, bleef onopgelost.

Dit merkwaardige stuk komt zelf het antwoord hierop brengen.

Het omschrift en het wapen vermelden, dat deze munt door den Heer van Arkel, in casu de stad

Gorinchem, aan wie de Heerlijkheid Arkel toebehoorde, geslagen is.

Wij mogen den magistraat der stad Gorinchem der jaren 1583—1591 nog dankbaar zijn, dat zij op verschillende der munten den titel heer van Arkel, geplaatst heeft en niet alle munten slaafsch nagebootst heeft.

Hoeveel moeilijker ware het voor ons geweest de Gorinchemsche munten terug te vinden; in het onderhavige geval had vermoedelijk alleen de opmerkelijke fout INSEERVIENDO (het INSERVIENDO der Brunswijksche Daalders) ons kunnen behulpzaam zijn.

Ik kom nu tot de beschrijving van den Daalder.

Voorzijde: M · ONETA · NO · ARGENTEA · DNI · A · R ·
(Moneta nova argentea domini Arkelensis — Nieuwe zilveren munt van den Heer van Arkel (Gorcum).

Het gevierendeeld gehelmd wapenschild, in het eerste en vierde kwartier het wapen van de Heerlijkheid Arkel, in het tweede en derde kwartier de Hollandsche leeuw in navolging van den Brunswijkschen leeuw op de Lichttalers van Brunswijk. Aan beide zijden van het wapenschild een wildeman, met lange knots, waaraan een wimpel.

Keerzijde: * - ALIIS · INSEERVIENDO · CONSUMOR ·
Wildeman met blaker en brandende kaars naar links
gaande, in zijn linkerhand een groote boomstam.

Deze Daalder is eene nabootsing van den «Licht-
taler» van Hertog Julius van Brunswijk Wolfenbüttel
1568—1589.

Vergelijk de Lichttalers afgebeeld bij ED. FIALA.
*Münzen und Medaillen der Welfischen Lande. Das Mitt-
lere Haus Braunschweig Linie zu Wolfenbüttel.* Wien
1906 pl. 5. texte pag. 81—97.

Wanneer wij den Daalder met den stempel die zich
te Gorinchem bevindt, vergelijken, komt men tot de

overtuiging dat de keerzijde van den Daalder geheel
gelijk is aan den stempel en op dezen stempel geslagen
moet zijn.

Het te voorschijn komen van deze belangrijke munt
geeft ons hoop, dat ook de andere munten te Gorinchem
geslagen en waarvan tot nu toe alleen de stempels
bekend zijn, eens zullen teruggevonden worden.

M. SCHULMAN.